CO TO MELEŠ?

Kapesní průvodce českými frázemi a úslovími

Aneta Kostka

GRADA®

GRADA®

CO TO MELEŠ?

Kapesní průvodce českými frázemi a úslovími

Aneta Kostka

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude ***trestně stíháno****. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou* ***bez souhlasu nositele práv zakázány****.*

Aneta Kostka

Co to meleš?

Kapesní průvodce českými frázemi a úslovími

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
tel.: 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 10 149. publikaci

Ilustrace a návrh obálky Huyen Stinková
Sazba a realizace obálky Jan Šístek
Jazyková redakce Jan Nejedlý
Počet stran 112
První dotisk prvního vydání, Praha 2025
Vytiskla D.R.J. TISKÁRNA RESL, s.r.o., Náchod

© GRADA Publishing, a.s., 2025

ISBN 978-80-271-8084-4 (ePub)
ISBN 978-80-271-8083-7 (pdf)
ISBN 978-80-271-5919-2 (print)

Obsah

Co to meleš? 8
Chová se jako malej Jarda 10
Brečí jak želva 13
Má máslo na hlavě 14
Klepla ho pepka 16
Má něco v merku 18
Držet klapačku 21
Stojí to za starou belu 23
Jsem z toho jelen 24
Má něco za lubem 27
Dělat někomu křena 28
O sto šest 30
Dokořán 33
Sbal si saky paky 34
Jelito, kopyto, platí to 36
Je to v čudu 39
Za krále Klacka 41
Hnus fialovej 42
Je to na draka 44
Ježkovy oči 46

Na šrot 49
Čumí jak puk 51
Platí jako mourovatý 52
Sladký jak cecek 55
Nedělej Zagorku 56
Je mi to buřt 58
Jít do kopru 61
Jednou za uherský rok 63
Peníze nesmrdí 64
Jdi do háje 67
Držet palce 69
Dobrého nepálí 70
Zůstat na ocet 72
Je mi to šumafuk 74
Mít krámy 77
Oko norka, harfy šum 78
Ententýky dva špalíky 81
Hody, hody, doprovody 82
Josef / Pepa 84
Fízlové / chlupatý 86
Bobr 88
Skopčáci 91
OK 93
Pexeso 94
K+M+B 97

Kocovina 99
Jan / Honza 100
Fešák 102
Prcat 104
Alexandra / Saša 107
Spropitné / dýško 108

O autorkách 110

Co to meleš?

Vítejte v knížce, která vám konečně vysvětlí, co to vlastně melete!

Celý nápad vznikl úplnou náhodou. Jedno odpoledne jsem seděla doma, projížděla staré fotky v telefonu a narazila na screenshot s nápisem: „Je-li to kopyto, platí to.“ A v tu chvíli mi to nedalo a začala jsem přemýšlet, jaký to má vlastně původ. A hlavně, proč to zní jako něco, co bych klidně v hovoru použila, i když absolutně netuším, co tím vlastně říkám?

Začala jsem pátrat. A když jsem „jelito kopyto“ konečně rozlouskla, napadlo mě, že by to mohlo být zajímavé i pro ostatní. Natočila jsem první video na sítě a najednou z toho byla celá série. A protože internet je sice fajn, ale papír je papír, rozhodla jsem se všechny tyhle jazykové zajímavosti přenést i sem. Cílem této knihy je vás hlavně pobavit, ale taky něco nového naučit. Tak snad se to povede!

P. S.: A proč se vlastně říká „co to meleš“? Mlít v původním slova smyslu znamená drtit, mělnit, rozmělňovat. Mlít se dá maso, obilí nebo třeba káva. A jak to souvisí s mluvou? Když někdo mluví zmateně, hloupě nebo prostě moc, zkrátka když kecá, taky vlastně rozmělňuje podstatu věci a drtí pravdu na kousky. Spojitost mezi mletím a žvaněním je tedy docela zřejmá. Vysvětlení dalších úsloví ale tak snadné nebude. Uvidíte. A snad přitom nebudeme mlít páté přes deváté.

Chová se jako malej Jarda

Přirovnání, které zazní, když někdo dělá scénu kvůli úplné prkotině. Třeba že ho kamarád nepozval na oslavu, nebo se pořádně nevyspal anebo mu manželka jen neuvařila jídlo, co si přál. Jméno Jaroslav pochází ze slova „jarý“, což může znamenat silný, energický, ale taky pěkně vznětlivý. No a protože děti bývají citlivé, výbušné a snadno se rozčílí, začalo se „malej Jarda“ říkat i dospělákům, kteří se chovají stejně. Prostě když někdo dupe nohou, fňuká nebo se uráží jako malé dítě, je z něj „malej Jarda“.

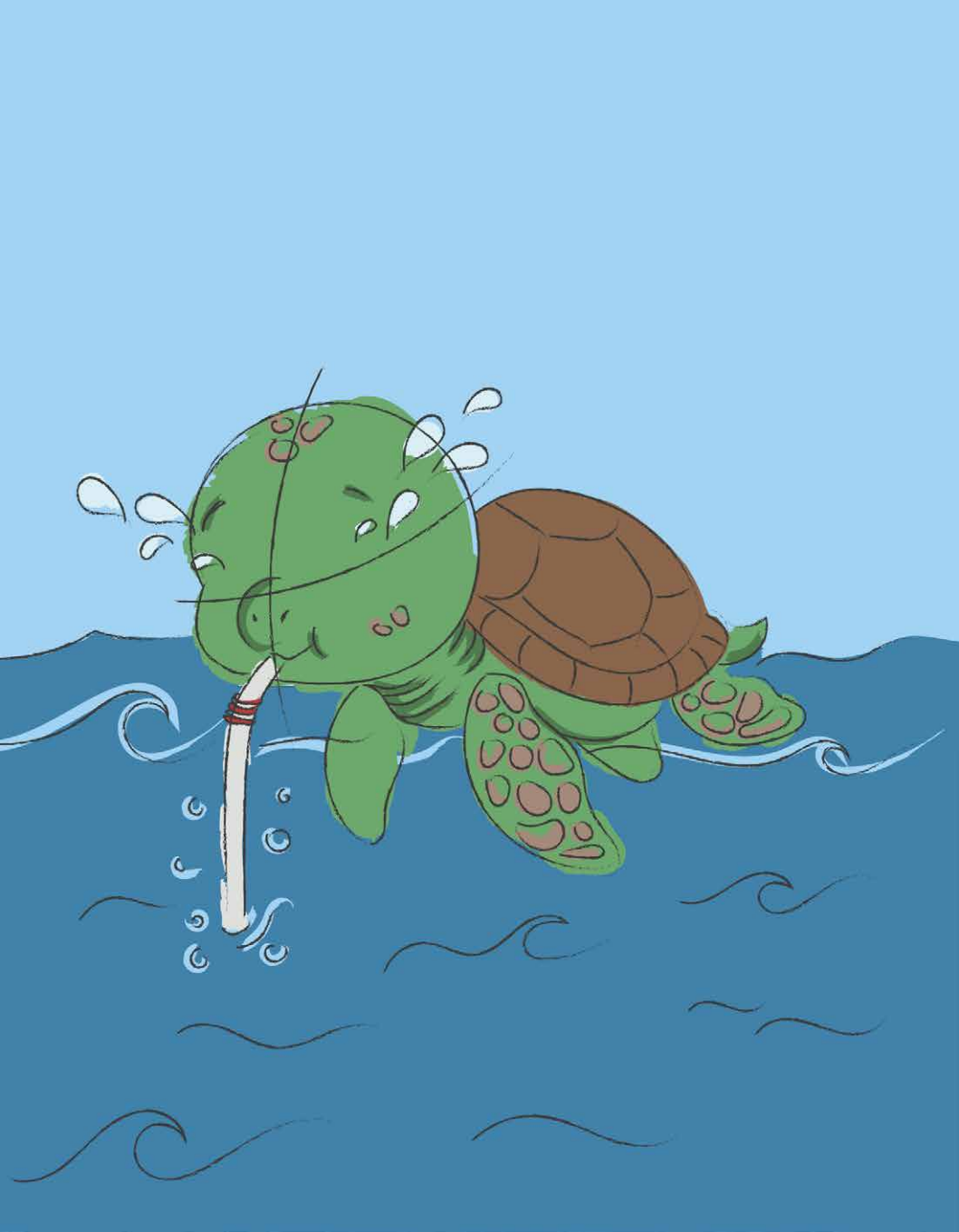

Brečí jak želva

Víte, proč se říká, že někdo „brečí jak želva“? Zní to možná trochu zvláštně, ale má to svoje opodstatnění. Mořské želvy totiž celý život pijí mořskou vodu – a jak asi tušíte, ta je dost slaná. Jenže sůl se v těle hromadí a mohla by zvířatům pěkně uškodit. Takže si příroda poradila po svém a želvy začaly vodu vylučovat speciálními žlázami u očí. No a právě kvůli tomu vypadají, jako by pořád plakaly. Ony přitom vůbec nesmutní, jen si čistí tělo od soli. Ale nám lidem to přišlo srandovní, a tak vzniklo tohle rčení. Takže až bude někdo zase brečet, jak kdyby mu sebrali poslední kousek dortu, můžete si vzpomenout na malou uplakanou želvu.

Má máslo na hlavě

Znáte to. Někdo se tváří jako neviňátko, ale v koutku duše ví, že provedl něco špatného. A přesně v tu chvíli o něm můžeme říct, že „má máslo na hlavě“. To rčení zní možná trochu podivně, ale když se vrátíme zpátky v čase, dává smysl. Ve Francii, někdy v 15. století, si totiž prodejci másla nemohli dovolit žádné šizení. Když někdo prodával zkažené nebo naředěné máslo, nečekala ho pokuta, ale pořádná ostuda. Takového podvodníka totiž postavili na pranýř a na hlavu mu plácli hroudu másla. Dotyčného pak nechali stát na slunci, dokud se máslo úplně nerozteklo. Kolemjdoucí se hříšníkovi posmívali. Zároveň to byla i efektivní varovná výstraha pro ostatní. Dnes už sice nikoho na náměstí máslem nepoléváme, aspoň doufám, ale když někdo vypadá provinile a trápí ho špatné svědomí, pořád o něm můžeme říct, že má máslo na hlavě.

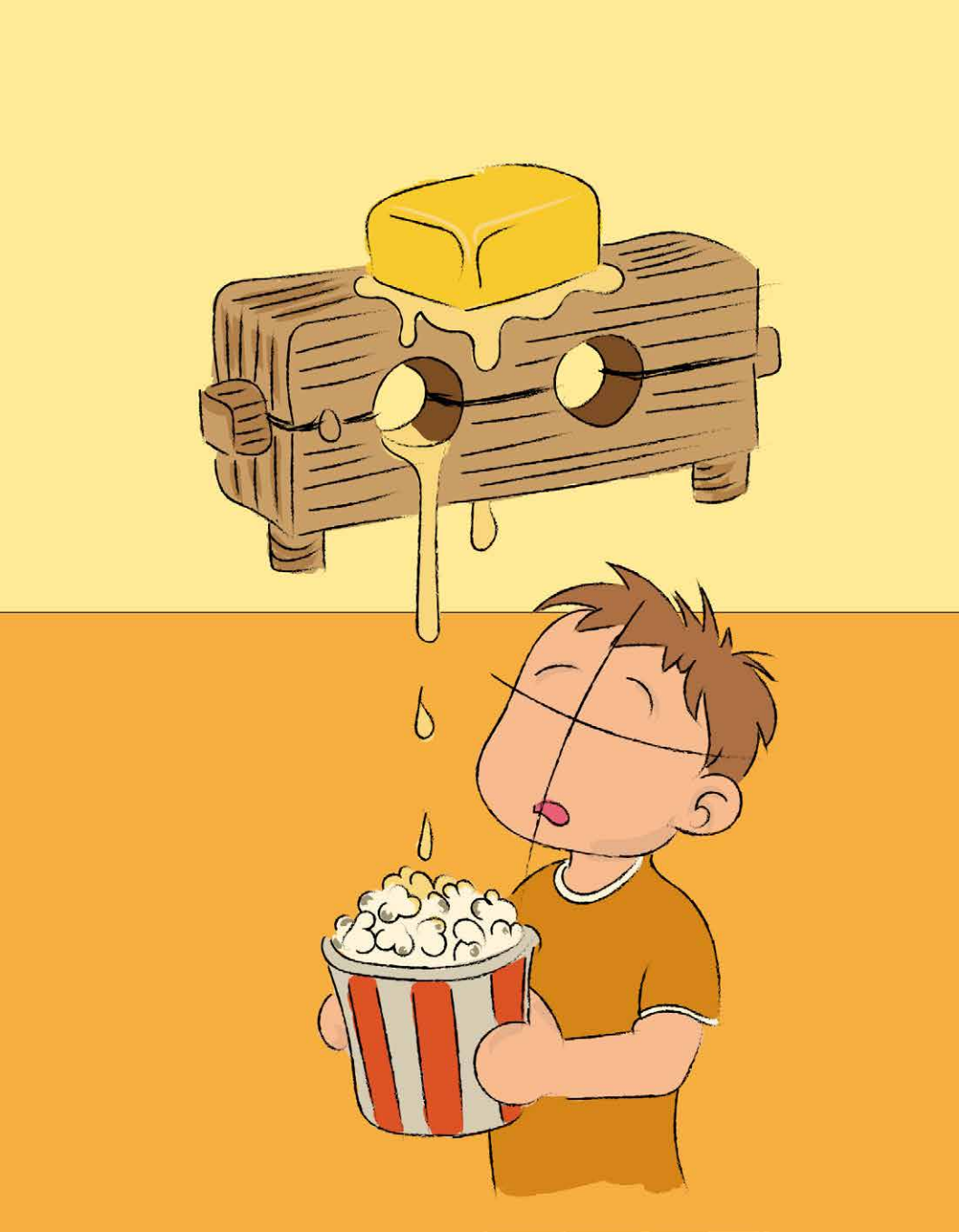

Klepla ho pepka

Když se řekne, že někoho „klepla pepka“, je dost možné, že si představíte malou razantní paní s kabelkou, co si nebere servítky. Ale ve skutečnosti tohle rčení vzniklo z něčeho mnohem vážnějšího. Pepka je lidové označení pro mrtvici neboli cévní mozkovou příhodu. Takže to bohužel není spojeno s ničím pozitivním. A kde se tohle zvláštní jméno vlastně vzalo? Pravděpodobně z medicínského výrazu „apoplexie”, což je označení právě pro mrtvici. Lidé si tenhle krkolomný výraz zjednodušili. Z apoplexie se vyklubala „pepka“. A protože mrtvice často přichází náhle a bez varování, jako když někoho něco opravdu klepne, vzniklo tohle lidové spojení.

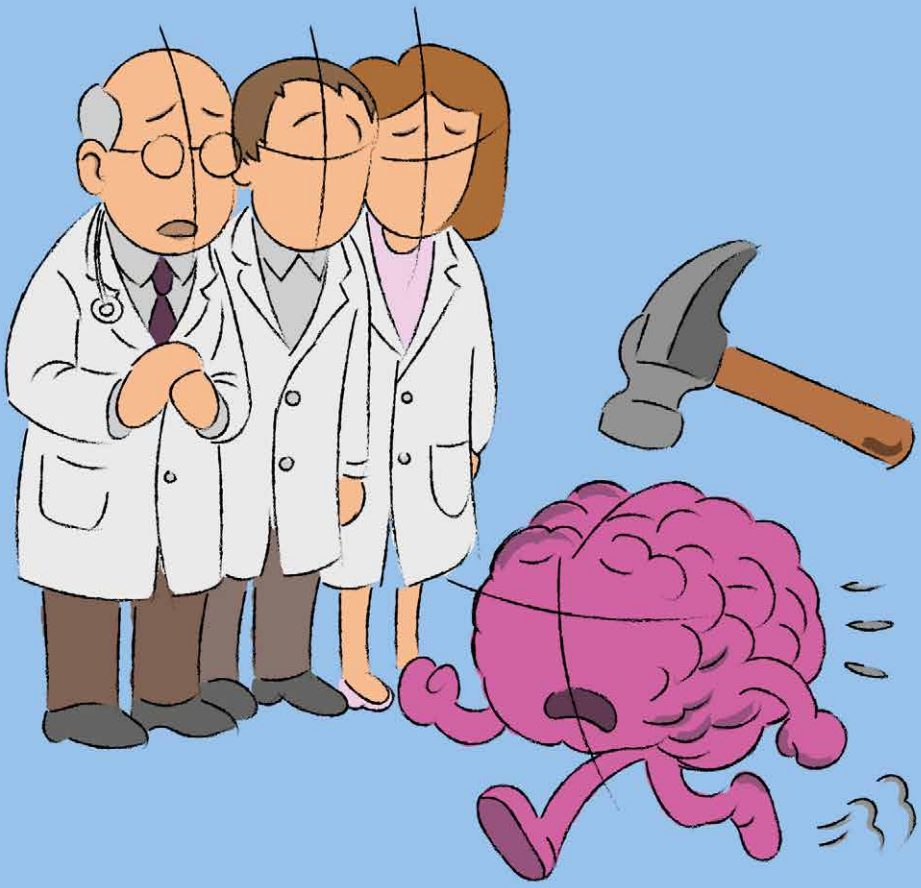

Má něco v merku

Tuhle větu používáme ve chvíli, když má někdo něco vytipovaného nebo vyhlídnutého. Možná nový telefon, poslední kousek pizzy nebo tu sympatickou slečnu z vedlejší kanceláře. Jisté je, že ho něco zaujalo a nespustí z toho oči. Spojení „v merku“ ale původně pochází ze starého německého slovesa „merken“, což znamená všimnout si, zaznamenat nebo mít v hledáčku. Slovo „merk“ se u nás následně usadilo, trochu zlidovělo a dneska už ho používáme v této hovorovější variantě. Takže příště, až uvidíte, že se někdo tváří podezřele, budete vědět, že má právě něco v „merku“.

Držet klapačku

„Drž klapačku!“ Úsloví, které dnes většinou používáme s úsměvem nebo v lehké nadsázce. Jeho původ je ale celkem praktický, jen vám možná nebude úplně vonět. Když se kdysi vyráběly pravé olomoucké tvarůžky, ženy v manufakturách používaly dřevěné kleště, do nichž vkládaly sýřeninu. Musely to dělat rychle, protože měly za úkol vyrobit 6 000 tvarůžků za den, takže celé pracoviště znělo jako dřevěné klapající hodiny. Když pak vedoucí potřeboval něco oznámit, třeba že si mají dát pauzu nebo že se nestíhá, musel přes to dřevěné rachotění zakřičet: „Držte klapačky!“ Ne proto, aby je seřval, ale aby bylo chvíli ticho a dámy ho pořádně slyšely. Dneska to vnímáme buď jako legrační pokyn, anebo něco urážlivého, ale tehdy to byl jen praktický způsob, aby byl člověk pořádně slyšet v šíleném kraválu.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Co to meleš?**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.